

Historicus in weer en wind

Christoph van den Belt

Het waait, het regent, het is koud, en ik sta in Bedum. Tien kilometer ten noorden van Groningen, het mag met recht een uithoek heten. Ik ben hier om exemplaren van de *Gereformeerde Kerkbode voor Groningen, Friesland en Drenthe* uit de jaren tachtig te bekijken. In die tijd schreef een aantal behoudende vrijgemaakte gereformeerde dominees hierin kritische stukken over het *Nederlands Dagblad* (ND). De nummers die ik wil inzien, zijn volgens de inventaris niet voorhanden in de Groninger Archieven. Ook het ADC in Kampen, hét archief voor de vrijgemaakte wereld (want ja: gereformeerd betekent in dit geval: vrijgemaakt gereformeerd), kan me niet verder helpen. Tegen beter weten in heb ik nog in Delpher gekeken, maar daar zitten geen gereformeerde kerkbodes in. Dus ik reis naar Bedum.

God verdween uit Jorwerd, maar het station van Bedum is zo verlaten dat ik me afvraag of Hij hier ooit was. Vanaf dit station is het een klein kwartiertje lopen naar Scholma Print & Media, de huidige uitgever van de *Gereformeerde Kerkbode* en ander moois. Hier worden, keurig ingebonden, de nummers bewaard die ik graag wil zien. Ik moet zeggen, Bedum is prachtig, het ene huis is nog fraaier dan het andere. En wat een ruimte. Maar ik heb er nauwelijks oog voor: ik moet mijn paraplu goed vasthouden en af en toe wisselen van hand. Op mijn bestemming is de ontvangst allerhartelijkst. Dit heeft ongetwijfeld met de mooie karakters van deze mensen te maken. Maar wat ook meespelen zal: een historicus die oude nummers van de *Gereformeerde Kerkbode* wil zien! Ik vraag me af of ze dat ooit eerder hebben meegemaakt.

Al snel warmt de koffie me op en blader ik in de *Gereformeerde Kerkbode* uit de jaren tachtig. In die tijd verlegt het ND de koers. Aanvankelijk schrijven alleen vrijgemaakt gereformeerden voor deze krant. Maar nu staan er steeds vaker stukken van andersoortige gereformeerden in de krant. Dit is tegen het zere been van de behoudende vrijgemaakten die schrijven in de *Gereformeerde Kerkbode*. Om dat te begrijpen moet je terug naar de Vrijmaking (1944). Dit was een kerkscheuring van orthodox gereformeerden die op radicale wijze de kerk centraal stelden: je kunt op maatschappelijk terrein alleen met mensen samenwerken die de juiste kerkkeus hebben gemaakt. Een eigen krant, het ND, was één van de vruchten van deze 'doorgaande reformatie'. Maar stapje voor stapje laat dit dagblad deze koers varen. Het wordt een dagblad dat ook andere orthodoxe christenen wil aanspreken. De *Gereformeerde Kerkbode* is er niet van gediend. Elke verandering is verkeerd. Het ND legt de kritiek uiteindelijk naast zich neer.

Ik ben historicus dus ik ben blij om zulke stukken te lezen. Het verscherpt mijn beeld van de kritiek die er in deze periode is op de veranderingen bij het ND. Maar als je werkt aan een proefschrift – ik ben intussen twee en een half jaar onderweg – duik je ver de diepte in. Elke extra dieptemeter kost je een gesprekspartner. Zo'n gesprekspartner moet immers weten waarover je het hebt. Zonder kennis is een nuance, en daar moet een historisch proefschrift het van hebben, een nietszeggend feit. Daar komt nog bij dat je als historicus niemand gaat verbluffen met een onverwachte afloop. Hierdoor ligt intellectuele eenzaamheid op de loer; geïnteresseerde gesprekspartners houden je op de been.

In Bedum zijn zulke gesprekspartners. Op de dag dat ik er ben, is er een vergadering van de huidige *Gereformeerde Kerkbode*. Ik mag komen vertellen over mijn onderzoek. Van tevoren krijg ik bericht: 'Het moet dan in een kwartier passen (incl. vragen). Ja, ze zijn streng...' Geen probleem natuurlijk. Ik vertel over de belangrijkste stappen in het transformatieproces dat het ND doormaakte van kerkblad naar dagblad. Netjes binnen de tijd, dus de nuances zijn gesneuveld. Tijdens de discussie krijg ik kritische vragen. Hierop haal ik de nuances alsnog van stal. Al met al zit ik een half uur in hun midden. Een historicus die vertelt over een wereld waar zij onderdeel van zijn, krijgt alle ruimte. 'Het is toch wel bijzonder, dat er nu historisch onderzoek wordt verricht naar iets waar je onderdeel van bent geweest', vertrouwt één van hen me toe. Tot slot krijg ik op het hart gedrukt: schrijf eens iets over je onderzoek voor de *Gereformeerde Kerkbode*. Dat stuk gaat er komen. Voor dat volgende avontuur hoef ik niet eens naar Bedum – al ga ik graag nog eens die kant op.